

Nationaal Rapporteur Mensenhandel
en Seksueel Geweld tegen Kinderen

Mensenhandel is om ons heen

Factsheet bij de Negende rapportage
van de Nationaal rapporteur

Mensenhandel is om ons heen

Mensenhandel is om ons heen. De laatste jaren wordt duidelijk dat mensen op vele manieren en plekken kunnen worden uitgebuit. In de prostitutie, maar ook daarbuiten. In de land- en tuinbouw, de horeca. Recent volgde een veroordeling voor het uitbuiten van straatkrantverkopers.

Mensenhandelaren maken misbruik van de vaak zwakke positie waarin deze mensen zich bevinden. Of gebruiken geweld om diensten van anderen af te dwingen. Dit misdrijf vraagt om een daadkrachtige aanpak. Mensenhandel mag niet lonen. En slachtoffers van mensenhandel moeten zo goed mogelijk worden beschermd.

Slachtoffers en de aanpak van (nieuwe) vormen van mensenhandel staan centraal in mijn Negende rapportage. De aanbevelingen vindt u in *deze factsheet*. Mensenhandel is een wijdvertakt fenomeen. De aanpak kan alleen slagen als samenleving en overheid daarvan bewust zijn en samen sterk staan. Daar is de afgelopen jaren stevig op ingezet. Echter, de aanpak van mensenhandel is nooit af. De inzet op bestrijding ervan blijft onze uitdaging voor de komende jaren.

Corinne Dettmeijer-Vermeulen,
*Nationaal rapporteur mensenhandel
en seksueel geweld tegen kinderen*

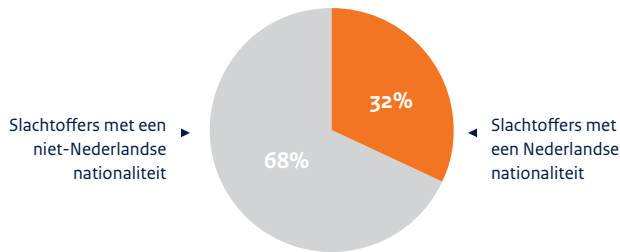

Copyright: Ivar Teunissen

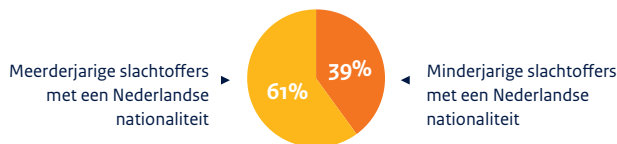

‘Loverboyslachtoffers zijn mensenhandelslachtoffers. Zo moeten zij ook gezien worden’

Nationaliteit gemelde slachtoffers (2007-2011)

Nederlandse slachtoffers (2011)

Binnenlandse mensenhandel

Bij binnenlandse mensenhandel komen slachtoffers en daders beide uit het land waar de uitbuiting plaatsvindt. Van de geregistreerde mogelijke slachtoffers van mensenhandel had in de periode 2007 - 2011 één derde de Nederlandse nationaliteit. In 2011 was 39 procent van de Nederlandse slachtoffers minderjarig. Dit beeld lijkt zich in 2012 te hebben voortgezet. Sommige mensenhandelaren lijken te wachten met het exploiteren van hun slachtoffers in de legale prostitutie totdat de meisjes de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt, de leeftijd waarop vrijwillige prostitutie in Nederland legaal is. De vrees bestaat dat de *grooming*-periode, dan wel rekruteringsfase, en de daaropvolgende seksuele uitbuiting – ook buiten de legale seksindustrie – al op jongere leeftijd aanvangt.

Ruim vijftien jaar is Nederland bekend met het fenomeen loverboy. De term leidt af van waar het hier echt om gaat: een mensenhandelaar. Het is tijd dat de loverboy bij zijn juiste naam wordt genoemd. En het slachtoffer van een loverboy wordt behandeld als slachtoffer van mensenhandel.

Momenteel schiet de zorg voor deze slachtoffers tekort, met name waar het gaat om minderjarige slachtoffers van binnenlandse mensenhandel. Het beeld van deze slachtoffers als meisjes met een typisch ‘puberteitsprobleem’ moet worden vervangen door het beeld van mensenhandelslachtoffers. Bewustwording is daarvoor nodig bij elke professional die zich beroepsmatig bezig houdt met de hulpverlening aan minderjarigen.

Binnen de jeugdzorg lijkt onvoldoende expertise aanwezig voor het herkennen van minderjarige slachtoffers van binnenlandse mensenhandel. Er bestaat geen specialisatie op dit onderwerp en onvoldoende wordt geïnvesteerd in training. Ook een specialistisch zorgaanbod ontbreekt. Het gebrek aan training heeft ook gevolgen voor de registratie; aannemelijk is dat het niet (h)erkennen van deze slachtoffers van mensenhandel leidt tot onderrapportage. Deze factoren maken dat Nederland momenteel niet voldoet aan verschillende Europese richtlijnen ten aanzien van de bescherming van minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting.

Aan de ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Veiligheid en Justitie wordt daarom aanbevolen de bescherming van minderjarige slachtoffers van binnenlandse mensenhandel in lijn te brengen met de Europese wet- en regelgeving. Signalering, registratie en hulpverlening, waaronder geschikte en veilige opvang, zijn daarvan cruciale onderdelen.

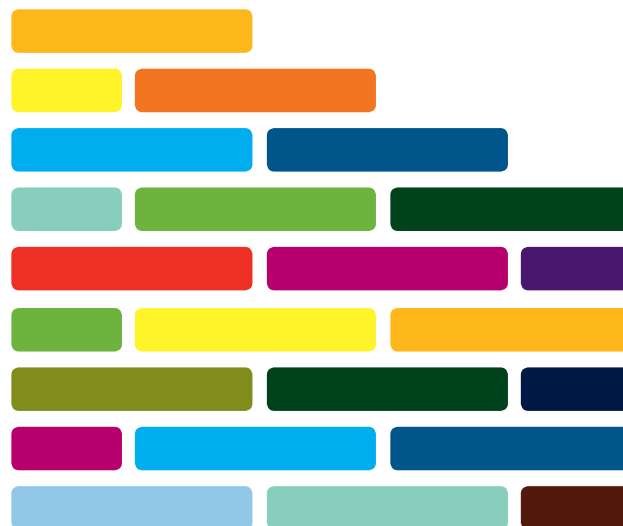
Tijdens een controleactie op een boerderij stuit een arbeidsinspecteur op een schuur waarin mensen werken onder slechte omstandigheden. De werknemers zeggen drie euro per uur te verdienen. De boerderij is omzoomd door een groot hek, dat altijd dicht is.

Bij een soortgelijke actie in de prostitutiebranche treft een politierechercheur twee zeventienjarige meisjes aan. Zij spreken geen Nederlands of Engels, en één van hen heeft blauwe plekken op haar schouder. Beide meisjes beschikken niet over een paspoort.

In beide situaties zijn er genoeg indicaties dat de personen in kwestie slachtoffers van mensenhandel kunnen zijn. Als instanties in aanraking komen met mogelijke slachtoffers van mensenhandel moeten zij weten wat zij moeten doen om hen te beschermen. Ook moeten slachtoffers worden geregistreerd. Hoewel instanties in Nederland goed werk verrichten, ontbreekt het aan een alomvattend document dat duidelijk omschrijft wie wanneer wat moet doen (en hoe) ten aanzien van de bescherming van slachtoffers. De documenten die bestaan zijn te weinig toegankelijk, versnipperd en niet bindend.

Daar moet verandering in komen. De Nationaal rapporteur beveelt de minister van Veiligheid en Justitie aan zorg te dragen voor de ontwikkeling van een nationaal verwijzingsmechanisme, een alomvattend document waarin werk- en procesafspraken zijn opgenomen ten aanzien van de bescherming van slachtoffers.

‘Slachtoffers van mensenhandel hebben recht op bescherming. Het is daarom noodzakelijk dat elke instantie weet wat zij moet doen’

Prostitutie is geen synoniem voor mensenhandel, maar de prostitutiebranche is daarvoor wel kwetsbaar gebleken. Het ideaalbeeld van de volledig zelfstandige prostituee is ondergraven door de realiteit. De prostitutiebranche móet minder kwetsbaar. Dat is een uitdaging die vraagt om een breed maatregelenpakket.

Niet één maatregel geldt als panacee. Een eerste stap is het opzetten van consistent beleid. Momenteel wijkt het prostitutiebeleid in gemeenten van elkaar af. Bij mensenhandelaren bestaat daardoor een prikkel op zoek te gaan naar gemeenten die geen beleid hebben of dat niet of nauwelijks handhaven. De inwerkingtreding van de nieuwe prostitutiewet is een eerste stap. De verdere invulling van het prostitutiebeleid is een verantwoordelijkheid van gemeenten. Het is zaak dat zij zoeken naar regionale samenwerking, om beleid op elkaar af te stemmen en daardoor te voorkomen dat sommige plekken aantrekkelijker worden voor mensenhandelaren dan andere.

Het minder kwetsbaar maken van de prostitutiebranche vraagt om meer dan wet- en regelgeving alleen. Zo is toezicht en handhaving van prostitutiebeleid van cruciaal belang. Ook is het belangrijk de positie van prostituees te verbeteren. Gemeenten zouden het verbeteren van de positie nadrukkelijk in hun beleid moeten opnemen.

Ook klanten hebben een verantwoordelijkheid in het verminderen van de kwetsbaarheid van de prostitutiebranche. Inzet van het strafrecht is daartoe één van de middelen. De wetgever wordt aanbevolen om diegene strafbaar te stellen die gebruik maakt van de seksuele diensten van een prostituee terwijl hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat hij of zij daartoe is gedwongen of bewogen, en dus een slachtoffer is van mensenhandel.

‘De prostitutiebranche is kwetsbaar voor mensenhandel. De aanpak om misstanden tegen te gaan, moet uniform. De positie van de prostituee moet versterkt. De klant moet aangesproken worden’

Uitbuiting kan velerlei gedaanten aannemen en doet zich overal voor. Niet alleen in de seksindustrie, óók daarbuiten.

Veelgenoemde sectoren zijn de land- en tuinbouw en de horeca, waarin arbeidsuitbuiting kan voorkomen. Naar deze vorm van uitbuiting gaat te weinig aandacht uit, constateert de Nationaal rapporteur. In de samenleving en bij instanties blijft het hardnekkige beeld bestaan dat het gaat om een 'minder erge vorm' van uitbuiting. Voorbeelden uit de rapportage bewijzen het tegendeel: net als seksuele uitbuiting ondermijnt ook deze vorm van mensenhandel de samenleving.

Naast arbeidsuitbuiting zijn de laatste tijd nieuwe fenomenen met uitbuiting in verband gebracht, zoals gedwongen bedelarij of het onder dwang aanvragen van toeslagen. Het is belangrijk dat de overheid is voorbereid op het ontstaan van deze nieuwe vormen van mensenhandel. Bewustwording en training zijn hiertoe cruciaal. Ook het identificeren van nieuwe partners in de strijd tegen mensenhandel is belangrijk. Als een nieuwe vorm van mensenhandel wordt ontdekt, moet de vraag worden gesteld welke instantie, binnen de overheid en daarbuiten, de bevoegdheden heeft om effectief in te grijpen.

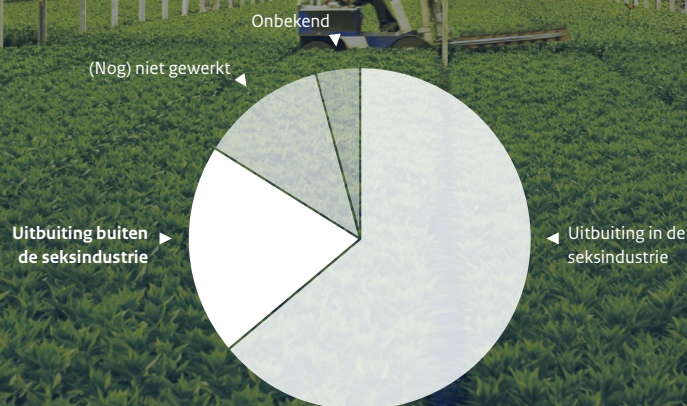
Omdat ook uitbuiting buiten de seksindustrie zich vaak aan het zicht van samenleving en instanties onttrekt, moet er actief naar worden gezocht. Dat vergt dat de aanpak van uitbuiting buiten de seksindustrie een beleidsprioriteit wordt. Creatieve opsporing moet worden gevolgd door effectieve vervolging.

De ministers van Veiligheid en Justitie en Sociale Zaken en Werkgelegenheid wordt aanbevolen meer aandacht te besteden aan de aanpak van deze vorm van uitbuiting. Bovendien moeten organisaties die te maken krijgen met nieuwe vormen van mensenhandel blijvend investeren in training en bewustwording en het omgaan met signalen van mensenhandel.

'Te weinig aandacht gaat uit naar uitbuiting buiten de seksindustrie.

Het is belangrijk alert te blijven op nieuwe soorten mensenhandel'

Slachtoffers, sectoren van uitbuiting (2011)

Sectoren van uitbuiting buiten de seksindustrie (2011)

Spelers uit de zorg - zoals jeugdzorg, GGZ-, en zorg- en opvanginstellingen - kunnen een belangrijke taak vervullen bij het signaleren van mogelijke slachtoffers en spelen een centrale rol waar het gaat om de bescherming van slachtoffers. Alleen als autoriteiten uit de verschillende ketens met elkaar samenwerken, kan bescherming effectief zijn.

In Nederland is de afgelopen jaren stevig geïnvesteerd in de samenwerking op regionaal en lokaal niveau. Zo beschikt Nederland over Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIEC's) en Veiligheidshuizen, twee samenwerkingsverbanden waarbinnen zowel georganiseerde misdaad als lokale criminaliteit kunnen worden aangepakt. Verschillende instanties zitten binnen deze samenwerkingsverbanden aan tafel, om hun activiteiten zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. De verbinding tussen de verschillende samenwerkingsverbanden is essentieel, zowel om hiaten in de aanpak van mensenhandel *als* dubbel werk te voorkomen.

Hoewel de structuren in Nederland aanwezig zijn om de zorg met de handhaving, opsporing en vervolging te verbinden, blijkt dat in de praktijk lastig. Door de inwerkingtreding van een nieuw convenant is het bijvoorbeeld niet meer mogelijk dat de zorg binnen RIEC-verband aanzit met de andere instanties. Binnen Veiligheidshuizen is hiervan wel sprake. Het is daarom des te belangrijker dat de verbinding wordt gezocht tussen RIEC's en Veiligheidshuizen.

Verbinding is het sleutelwoord, want het wiel hoeft met het bestaan van RIEC's en Veiligheidshuizen niet opnieuw te worden uitgevonden. De minister van Veiligheid en Justitie wordt aanbevolen de verbinding tussen RIEC's en Veiligheidshuizen te bevorderen. Zelf dienen de samenwerkingsverbanden zorg te dragen voor de noodzakelijke verbinding tussen hun organisaties.

'Bescherming van slachtoffers is alleen succesvol als opsporing en zorg op elkaar zijn aangesloten'

De Nationaal rapporteur rapporteert over de aard en omvang van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen in Nederland

Wat is mensenhandel?

Mensenhandel is uitbuiting of in elk geval daarop gericht. Het gaat in feite om alle arbeid- of dienstverlening die onder dwang - in ruime zin - moet worden verricht en waarvoor mensen dus niet vrijwillig kiezen. Mensenhandel en uitbuiting kunnen, maar hoeven niet gepaard te gaan met slechte werk- en leefomstandigheden.

Wat doet de Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen?

De Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen rapporteert over de aard en omvang van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen in Nederland. De rapporteur monitort de effecten van het beleid dat op deze terreinen wordt gevoerd, signaleert knelpunten en doet aanbevelingen om de aanpak van deze thema's te verbeteren. De Nationaal rapporteur heeft geen opsporingsbevoegdheden en is geen klachteninstantie. De rapporteur heeft internationaal een unieke onafhankelijke positie ten opzichte van de regering en geldt zowel nationaal als internationaal als autoriteit.

Wie is de Nationaal rapporteur?

De Nationaal rapporteur is Corinne Dettmeijer-Vermeulen. Dettmeijer-Vermeulen werkte jarenlang als rechter, laatstelijk als vice-president van de Rechtbank Den Haag. Daarvoor was zij officier van justitie.

De Nationaal rapporteur wordt in haar werkzaamheden ondersteund door een team van onderzoekers afkomstig uit diverse disciplines, waaronder de rechtsgeleerdheid, criminologie, antropologie, politicologie, filosofie en sociale psychologie.

Welke activiteiten verricht de Nationaal rapporteur?

De Nationaal rapporteur brengt zowel rapportages als deelonderzoeken uit. Deze bevatten naast aanbevelingen om de aanpak van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen te verbeteren informatie over relevante wet- en regelgeving, preventie, opsporing en vervolging van daders en hulpverlening aan slachtoffers. De Nationaal rapporteur verzamelt kwantitatieve en kwalitatieve gegevens door middel van eigen onderzoek, door onderzoek van externe databases en door het organiseren en bijwonen van meetings en conferenties. De rapporteur neemt deel aan verscheidene taskforces en expertgroepen op het gebied van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen. Ook op internationaal niveau is de Nationaal rapporteur actief. Zo adviseert zij binnen een netwerk van rapporteurs ook het te voeren Europees beleid inzake de bestrijding van mensenhandel.

Postadres

Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Telefoon: 070 370 45 14
www.nationaalrapporteur.nl